

GİRİŞİMCİLERİN VERGİSEL YÜKÜMLÜLÜKLERİ VE CEZALARI

Halis KALMIŐ*

1. GİRİŞ

Girişimcilerin karşılaştıkları önemli sorunlardan biri de, vergi mevzuatının kendilerine yüklediği bir takım yükümlölükler ve mali yüklerdir. Giriőimcinin bunları bilmesi ve bu bilgi temelinde faaliyetlerini gerçekleőtirmesi önemlidir.

Vergi otoritesi, verginin doğru ve tam olarak beyanı ile toplanmasını sağlamak için, giriőimcilere (mükellef) mevzuatla bir takım yükümlölükler getirmiştir. Giriőimcilere yükümlölükler getiren ve dolayısıyla girişimcilerin sorumlu tutulduğu başlıca yasalar, Gelir Vergisi Kanunu (GVK), Kurumlar Vergisi Kanunu (KVK), Katma Değer Vergisi Kanunu (KDVK), Vergi Usul Kanunu (VUK) ve Damga Vergisi Kanunudur (DVK). Bu mevzuat bütünü, giriőimcilere hem mali yük getirmekte hem de yerine getirmesi gereken yükümlölükler yüklemektedir.

2. GİRİŐİMCİLERE YÜKLENEN YÜKÜMLÜLÜKLER

Girişimcilerin yerine getirmekle sorumlu olduğu yükümlölükler Şunlardır; bildirimler, defter tutma, belgeler, muhafaza ve ibraz, beyanname verme.

* ÇOMU, B.İ.İ.B.F. İşletme Bölümü

2.1. Bildirimler

Girişimciler, faaliyetleri ilgili olarak vergi otoritesine bildirimde bulunmaları zorunludur. Bu bildirimler şunlardır:

2.1.1. İşe Başlama

Ticaret ve sanat erbabı, serbest meslek erbabı, kurumlar vergisi mükellefleri (anonim, limitet ve sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketler, iktisadi kamu müesseseleri, vakıf ve derneklere ait iktisadi işletmeler, kooperatifler, iş ortaklıkları, vb.), kolektif ve adi şirket ortakları ve komandit şirketlerin komandite ortakları işe başlama tarihinden itibaren on gün içinde işe başlama bildiriminde bulunmaları gerekmektedir.

2.1.2. Adres Değişikliğini Bildirme

İş ve teşebbüsün bir yerden diğer yere nakledilmesi adres değişikliği sayılır. Bu, olayın meydana geldiği tarihten itibaren bir ay içinde bildirilir.

2.1.3. İş Değişikliğini Bildirme

Yeni bir vergiye tabi olmak, mükellefiyet şeklinde değişiklik ve mükellefiyetten muaflığa geçmek gibi durumlarda, olayın gerçekleştiği tarihinden itibaren bir ay içinde bildirimde bulunulur.

2.1.4. İş Bırakmayı Bildirme

İşi bırakma, vergiye tabi olmayı gerektiren işlemlerin tamamen durdurulması ve sona ermesidir. Örneğin tasfiye, iflas ve ölüm gibi durumlar işi bırakmadır. İş bırakma bildirimi, olayın gerçekleştiği tarihten itibaren bir ay içinde bağlı vergi dairesine yapılır.

Bildirimde bulunmayanlara, birinci ve ikinci derece usulsüzlük cezası verilir.

2.2. Defter Tutma

Ticaret ve sanat erbabı, serbest meslek erbabı, ticaret şirketleri ile olmayan iktisadi kamu müesseseleri, vakıf ve derneklere ait iktisadi işletmeler ve çiftçiler defter tutmak zorundadırlar. Ancak vergiden muaf olanlar ile gerçek usulde vergiye tabi olmayanlar, defter tutmak zorunda

değildir. Kimlerin hangi defterleri tutacakları V.U.K.'nda belirlenmiştir. Tüccarlar (girişimci) defter tutma bakımından birinci ve ikinci sınıf olmak üzere iki gruba ayrılmıştır. Birinci sınıf tüccarlar bilanço esasına, ikinci sınıf tüccarlar ise işletme hesabı esasına göre defter tutarlar.

Birinci sınıf tüccarlar; Ticari şirketler, kurumlar vergisi mükellefleri ile yıllık alış/satış veya hâsılat tutarları kanunda belirtilen hadleri aşanlar ve kendi istekleri ile bilanço esasında defter tutanlardır. Bunlar yevmiye defteri, büyük defter ve envanter defteri tutmak zorundadır.

İkinci sınıf tüccarlar; Birinci sınıf tüccarlar dışında kalanlar ile ilk defa veya yeniden işe başlayan tüccarlardır. Bunlar işletme hesabı defteri tutmak zorundadırlar.

Ayrıca faaliyet konularına bağılı olarak çiftçi işletme defteri, imalat defteri, serbest meslek kazanç defteri ve damga vergisi defteri gibi defterlerin de tutulmaları zorunludur.

Defterlerin, kullanılmadan önce (büyük defter hariç) işyerlerinin bulunduğu yerdeki notere tasdik edilmeleri zorunludur. Bununla birlikte, defterlere yapılacak kayıtlar kanunda belirtilen usulde yapılmalıdır.

2.3. Belgeler

Vergi mevzuatı, girişimcilerin gerçekleştirdikleri faaliyetler için belge düzenleme, usulüne uygun olarak kayıt altına alma ve saklama yükümlülüğünü getirmiştir. Girişimciler V.U.K.'nda belirtilen belgeleri, belirlenen biçimiyle ve Defterdarlıklarla anlaşmalı olan matbaalara bastırarak veya anlaşmalı matbaalar dışındaki matbaalardan temin etmeleri halinde bunları notere onaylatarak kullanmak zorundadırlar.

Girişimcilerin yaptıkları faaliyetlerin niteliğine bağılı olarak düzenlemesi gereken başlıca belgeler; fatura, perakende satış vesikaları, gider pusulası, müstahsil makbuzu, serbest meslek makbuzu, ücret bordrosu, sevk irsaliyesi, taşıma irsaliyesi, yolcu listeleri, günlük müşteri listeleri, adisyon, reçete, ambar teslim fişi, döviz alım ve satım belgesi, dekontlar, sigorta poliçesi ve diğer ispat edici (bono, poliçe, çek v.b.) belgelerdir.

2.4. Muhafaza ve İbraz

V.U.K.'na göre defter tutma mecburiyetinde olanlar, tuttukları defterler ile belgeleri ilgili buldukları yılı takip eden takvim yılından

başlayarak beş yıl süreyle muhafaza ederler. Muhafaza etmek zorunda oldukları her türlü defter, belge ve karneler ile vermek zorunda buldukları bilgilere ilişkin mikro fiş, mikro film, manyetik teyp, disket ve benzeri ortamlardaki kayıtlarını ve kayıtlara erişim veya kayıtları okunabilir hale getirmek için, gerekli tüm bilgi ve şifreleri muhafaza süresi içerisinde yetkili makam/memurların talebi üzerine ibraz ve inceleme için arz etmeleri gerekir.

2.5. Beyanname Verme

Defter tutmak zorunda olan girişimciler, mükellef veya sorumlu olduğu vergilere ilişkin beyannameleri zamanında beyan etmeleri ve ait oldukları vergileri ödemeleri zorunludur. Girişimcilerin vermek zorunda oldukları beyannameler ve verilme zamanları aşağıda kısaca verilmiştir.

2.5.1. Yıllık Gelir Vergisi Beyannamesi

Bir takvim yılına ait gelir vergisi beyannamesinin, izleyen yılın Mart ayının on beşinci günü akşamına kadar bağlı olduğu vergi dairesine verilmesi gerekmektedir. Bildirilen gelir üzerinden tahakkuk ettirilen gelir vergisi, Mart ve Temmuz aylarında olmak üzere iki eşit taksitte ödenir.

2.5.2. Kurumlar Vergisi Beyannamesi

Kurumlar Vergisi beyannamesi, hesap döneminin kapandığı ayı takip eden dördüncü ayın on beşinci günü akşamına kadar mükellefin bağlı olduğu vergi dairesine verilir. Kurumlar vergisi, beyannamenin verileceği ayın sonuna kadar ödenir.

2.5.3. Katma Değer Vergisi Beyannamesi

Mükellefler ve vergi kesintisi yapmakla sorumlu tutulanlar, KDV beyannamelerini vergilendirme dönemini izleyen ayın yirminci günü akşamına kadar ilgili vergi dairesine vermekle yükümlüdürler. Beyanname vermek mecburiyetinde olan mükellefler ile vergi kesmekle sorumlu tutulanlar, bir vergilendirme dönemine ait katma değer vergilerini beyanname verecekleri ayın yirmi altıncı günü akşamına kadar ödemeye mecburdurlar.

2.5.4. Muhtasar Beyanname

Gelir Vergisi Kanununun 94. maddesi gereğince, vergi tevkifatı yapmaya mecbur olanlar bir ay içinde yaptıkları ödemeler veya tahakkuk ettirdikleri karlar ve iratlar ile bunlardan tevkif ettikleri vergileri, ertesi ayın

yirminci günü akşamına kadar ödeme veya tahakkukun yapıldığı yerin bağı olduğu vergi dairesine bildirmeye mecburdurlar. Ziraat ürün bedelleri üzerinden tevkifat yapanlar hariç olmak üzere, çalıştırdıkları hizmet erbabı sayısı on ve daha az olanlar, 94. maddeye göre yapacakları tevkifatla ilgili muhtasar beyannamelerini, bağı buldukları vergi dairesine önceden bildirmek şartıyla her ay yerine Ocak, Nisan, Temmuz ve Ekim aylarının yirminci günü akşamına kadar verebilirler.

3. CEZALAR

Girişimcilerin kendilerine yüklenen yükümlükleri yerine getirmemeleri durumunda, kanun bir takım cezaları öngörmüştür. Bu cezalar ile 01.01.2006'dan itibaren uygulanacak tutarları aşağıda verilmiştir:

- Fatura, gider pusulası, müstahsil makbuzu, serbest meslek makbuzu vermeyenlere ve almayanlara (her bir belge nevi için), 129 YTL'den az ve bir takvim yılı içinde toplam olarak da 55.000 YTL'den fazla olmamak üzere, bu belgelere yazılması gereken meblağın % 10'u,
- Perakende satış fiş, ödeme kaydedici cihaz fiş, giriş ve yolcu taşıma bileti, sevk irsaliyesi, taşıma irsaliyesi, yolcu listesi, günlük müşteri listesi düzenlemeyen, kullanmayan ve bulundurmaya (her bir belge nevi için) her tespit 6.000 YTL ve yıl içinde de 60.000 YTL'yi aşmamak üzere 129 YTL,
- Günlük defteri günü gününe tutmayanla 129 YTL,
- Vergi levhası bulundurmayan veya asmaya 129 YTL,
- Tekdüzen hesap planı ile mali tablolara ilişkin usul ve esaslara uymayanlara 2.900 YTL,
- Bilgi vermektan çekinenlere ve ibraz ödevini yerine getirmeyenlere kesilecek özel usulsüzlük cezaları:
 - I. Sınıf tüccarlar ile serbest meslek erbabı için 1.290 YTL,
 - II. Sınıf tüccarlar, defter tutan çiftçiler ve kazancı basit usulde tespit edilen mükellefler için 600 YTL,
 - Yukarıdakiler dışında kalan mükellefler için 290 YTL.

“KİTAP ANALİZLERİ”

